

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	--	---

Tartalom. „Emlékezést, emlékezést neki!“ Dicsőfi József. — Az utolsó órában. Nagy István. — Közügyeink. Hajdúnánási örömhangok. II. Ujabb köszönő levél Soós Gáborhoz, a h.-nánási gymnasium Maecenásához. Névalírások. — Quaerensnek. I. Nagy Lajos. II. Molnár János. III. Hajdú Zsigmond. — Irodalom. — Különfélék. — Hirdetés.

„Emlékezést, emlékezést neki!“

„Óh e hazában olyan sok jeles
Sírján ingatja vándor fuvalom
A feledésnek tüskebokrait!
Vagy mondd, hazám, hogy multad illeti,
Csak multadat s nem a jelent e vád,
Mondd, hogy szívedben lesz egy kis helye
Maradni-méltó emlékezetének!
Vagy nem méltó-e rá, hogy a haza
Szívében hordja annak emlékét,
Ki a hazát szívében hordozá?...
Emlékezést, emlékezést neki!...“

Efféle gondolatok lebegtek Göncz derék predikátora, Fúzy János lelke előtt, midőn a gönczi ref. temető egyik jeltelen, elhagyott sírja felett a Sárospataki Lapok 1888., — 53-iki számában felkiáltott, felsírt.

Kié ama jeltelen, elhagyott sírhalom? „Felelének nekünk a városbeli férfiak: az Isten emberének koporsója ez!“ ... (2 Kir. 23, 17.).

Igen, az Isten emberének koporsója, sírja elhagyottan áll! A közrészvét és emlékezet három rendbeli sírok felett tartozik örködni mindenha. Virágokat kell ültetnünk azok pora fölé, kik a hazáért haltanak; szomorú fűzt kell plántálnunk azok sírhalmira s felettök vérkönyüket ejtenünk, a kik hijában holtak a hazáért; s vajjon mit érdemelnek ők mi tőlünk, kik a hazáért híven éltek és izzadva dolgoznak? „Emlékezést, emlékezést nekik“, ... de olyat, mely áldott éltüknek megfelel!

Az említettem elhagyott sírhalom a Károli Gás-

páré. Ő volt az, ki teljes szentkönyvünket először fordította magyarra s 1590-ben Visolyban ki is nyomatta. A jövő évben lesz háromszáz éve e nagy eseménynek, s e körülményre tekintettel szólalt fel a derék Fúzy, hogy az „Isten ez emberének“ emléket állítsunk! Felszólalását meleg szavakban pártolja a Sárospataki Lapok érdemes szerkesztője, Radácsi is (S. L. 1888., — 53-ik sz.), hasonló értelemben nyilatkozott a Prot. Fgyh. és Isk. L. új lelkes szerkesztője, Szóts Farkas, egyetlenegy cikkben ötször üdvözölvén és tízszer helyeselvén a felvetett időszerű eszmét! (E. és I. L. 1889. 4. sz.).

Mi is üdvözöljük, mi is pártoljuk azt! Szolgáljon egyszersmind e nyilatkozatunk czáfolatul úgy Radácsi, mint Szóts t. kollégáinknak, kik e tárgynál is kedvet találnak abban, ha Debreczent engesztelékenység hiányával, és a testvéries érzés meggyöngyülésével vádolhatják nyíltan és odavetve. Debreczen nem tartotta szégyennek, s nem is fogja tartani soha, hogy elvek dolgában nem ösmert és nem ösmer alkut! S bár tudja, hogy arról nem tehet, ha elveihez való hívségét sokan, „intra et extra“ félremagyarázzák, azt mégis elvárná, hogy ez elmagyarázók ne maradnának minden alkalommal adósai a bizonyítással.

Méltó emléket Károlinak bibliája háromszázados ünnepére! Kétségtelenül legméltóbb emlék lenne az új revideált biblia; de hogy ez a jövő évre elkészülhessen, a tökéletes lehetetlenségek közé tartozik; be kell vallanunk, hogy későn fogtunk e nagy munkához s e mulasztási hibát csak úgy hozhatjuk helyre némileg, ha lassan és jól dolgozunk! Különbben a ki az ilyen munkákkal csak távolabbról is ösmerős, átlátja, hogy a sikert itt mi sem kockáztathatja úgy, mint épen a sietés, a hebehurgyaság.

Első teendők egy, e nagy ember századokra kiható, Isten országát és hazánkat egyaránt

szolgált életéhez illő síremléknek ott a gönczi temetőben leendő felállítására; ez megtörténhetik még a jövő évre is. Hadd tudja meg a világ, hogy mi büszkék vagyunk ö reá, ki annyi emberöltő lelki boldogságáért fáradozott, izzadott, ki nem azért nagy, hogy meghalt, hanem azért, hogy élt és dolgozott! És hiszszük, hogy mindenki, ki csak ösmeri és használja a magyar bibliát, s belőle valaha lelki vígasztalást, boldogságot merített, el fogja hozni ez emlékhöz a maga áldozatát, tudván, hogy ezzel őseiért is tartozik a nagy férfiú emlékének!

De még ez szerintünk sem elég; egy oly munkás élet emléket, mint a minő a Károlié volt, nem örökítheti meg a holt bronz és márvány. Teremtünk kell, a mi felfogásunk szerint is, egy Károli-alapot, melyből, meggyőződésünk szerint, a bibliamagyarázati alaposabb munkák volnának legméltóbban jutalmazandók: hiszen a tudományos theologia ezen alapvető műveiben vagyunk első sorban nagyon szegények, — de meg a szóban forgó alap ily rendeltetés mellett felelhetne meg legszebben a nagy bibliafordító emlékének, szünetlenül munkásokat gyűjtven oda, hol egykoron Károlink fáradozott. Egy ily célú alap állandó „emlékezés“ lenne az Ur szőlőjének áldott életü munkására!

Tehát ily „emlékezést, emlékezést neki!“ E nagy ember három századot táplált műve előszavában, olyan szépen és olyan szerényen mondja, hogy ő nem aranyat, nem ezüstöt, nem drága köveket vitt Isten házába... ő azt vitte, a mit vihetett, — a magyar nyelvű bibliát. Vajha elhozná ma is az ő emlékére és az általa dicsőített Isten tiszteletére mindenki azt, mit elhozhat, mit adhat! Óh ajándékozzanak tehát azok, a kik bővölködnek, abból, a mivel bővölködnek, e nemes czéira; s vessék a szegények és özvegyek is az ő szegénységük filléreit a lábába, — hogy az én emberem emlékezete pusztán ne álljon, el ne veszszen, de sőt mint lobogó szövetnek világoljon és lelkesítsen, — ezt mondja, ezt izeni a seregeknek Ura!

Bicsófi József.

Az utolsó órában.

(A lelkészminősítés és választás kérdéséhez.)

(Folytatás.)

Tévesztett 3-szor a zsinat azért, mert a midőn lelkészeket ily módon akar jutalmazni, a magasabb tekintetet alárendeli az alacsonyabb tekintetnek; testületek és pedig fentartó testületek érdekét, jólétét, békéjét alárendeli az egyesek érdekének, anyagi hasznának, és mellőzi azt, a mit hangsúlyozni sérelem esetén bármely téren senki el nem mulaszt, hogy t. i. nem az egész van az egyénért, hanem az egyén az egészért, annyival inkább pedig ott, a hol az

az egész nyujt módot annak az egyesnek a megélhetésre. Tisztelettel hajlunk ugyan meg nemes gondolkozása előtt a zsinatnak, mert jót akart, az érdemet akarta a porból felemelni s megadni annak az elismerést — a mennyire lehet — anyagiakban is. De, hogy arra helyes útát választott volna, azt az eredmény tagadja. És ha megnézzük: mit akart s hogyan akarta azt a zsinat, magának a törvénynek szerkesztéséből, a nélkül, hogy konkrét eseteket tudnánk, előre is megmondhatjuk vala, hogy ezen eredménynek kellett bekövetkeznie. Nevezetesen, ha két érdek egymással ellentétben áll s nem tagadhatni, hogy itt a két érdeket a zsinat állította ellentétbe, a mikor az egyházakról azok akarata ellenére rendelkezik és pedig oly éles ellentétben, hogy szabadulás csak az egyiknek okvetlen bukásával lehet: mi természetesebb, mint hogy az alacsonyabb, a partikuláris érdek bukják a magasabb, az általános tekintet előtt, még ha pillanatra erősebben fáj is lelkünknek, mert inkább szemünk előtt áll a partikuláris érdek bukása. A törvényalkotóknak természetesen ez lebegett szemük előtt és így a pillanatnyi és szűkkörű nyomorúság hatása alatt állván, megfeledeztek az erkölcsi, széles körre terjedő nyomorúságról. Aztán az elkövetett első lépés maga után vont a másodikat. A zsinat felállítván az alternatívát, erőszakosan, tehát hibásan, elbukatta a magasabb tekintet: az egyházak szabad választásjogát, holott teljes épségében meghagyhatja vala ezt is és valósíthatja nemes tervét is a fentebb jelzett, vagy más hasonló módon, s én hiszem, hogy így, míg az egyházak békéje is megőriztetett volna, a jutalomra szoruló lelkészek igényeinek kielégítése is, ha nem nagyobb mérvű, de általánosabb lett volna, tehát több meglegedést szült volna. — Míg ugyanis törvényeink mellett is 10 eset közül mondhatni alig egy esetben tudják jutalmazni az igaz érdemet, — a mely eredmény a régi rendszer mellett is elérhető lett volna: addig úgy minden szegényt és ezek közül első sorban a hivatásának élő, buzgó lelkipásztort el kellett volna érnie az osztó igazság kezének. Aztán kérdelem: az igaz érdem lehető jutalmazása szép eszményének nem jobban felelne-e az ily jutalmazás, mint az, hogy egy 2-od, sőt 3-ad osztályú, de tisztességes jövedelmet adó egyház lelkészét okvetlen be kell erőszakolni egy 1-ső osztályú gazdag egyházba, bizony sokszor csak egyéni ösmeretsége útján, míg egy, sok esetben még idegen elemek közé is beékel s papi teendőin kívül ezekkel is küzködő szerényről alig emlékeznek, s ha igen, akkor is csak alamizsna az, a mit neki adnak és nem segítség, még kevésbé jutalom. Pedig ha ritkán is, oda is kerül tehetséges ember, — én tudnék ilyet is mondani, — és biztosra merem venni, hogy minden esetben inkább jelöl valamely jelölő bizottság mindenható ítélőszéke egy 2-od osztályú jó jövedelemmel rendelkező lelkészt egy 1-ső oszt. egyházra, mint egy szánalmas nyomorban élő 4-ed oszt. lelkészt csak 3-ad oszt. egyházba is, pedig lehet, hogy ez feltétlenül érdemesebb lelkipásztor, mint az, de azzal, hogy sorsa odakényszerítette, örökre elfeledtette magát saját lelkésztaarsaival is. De hiszen ez így van a világon: a szegénységtől félünk és menekülünk előle, még társaságában sem érezzük jól magunkat; — ha a koldus kér tőlünk, akárhányszor a krajczárt is boszankodva adjuk neki oda; míg ha drága ruhába öltözöttön jön valaki hozzánk, szinte restelnők megadni és nem teljesíteni kérelmét.

A szabad választás jogának megszorításával még egy szép cél akart elérni a zsinat, s ez a botrányos mérveket öltött korteskedés megszüntetése. Vajjon elérte-e? Ne beszéljünk

róla sokat; ne nyuljunk darázs-fészekbe! Csak annyit jegyez meg, hogy a kik zsinati törvényünk hozatala óta lettek lelkészekké, tudják — legalább sokan közülök, — hogy azóta ritkaságok közé tartozik az, ha valaki lelkeszi hivatalt nyer a nélkül, hogy úgy a választás, mint a kinevezéssel betöltött hivatalok megnyeréseért folytatni szokott nem épen tisztességes és nem törvényszerű műveletek mindenikét felhasználnia ne kellett volna. Ez pedig aligha jobb eredmény a régiénél, főképp az erkölcsöket illetőleg. De hát az ocsmány korteskedést csak ily úton lehetne elfojtani? Igaz, az állam is hiában küzd e romlottság ellen; sajnos azonban, hogy a corruptió e neme az egyházon is ennyire erőt vett.

Tévesztett lépést tett végre 4-er a zsinat, a midőn a lelkeszi pályán szerzett érdemeket a lelkészválasztásnál és által rendeli jutalmazni, abban is, hogy az alkotmányosság fogalmának principiumát, alaptételét: „a kinek kötelességei vannak, jogai is legyenek“, figyelmen kívül hagyva, nemcsak nem könnyít cserében az egyházak terhein, sőt szaporítja azokat akkor, a mikor jogait megnyirbálja, sőt leplezetlenül szólva, elveszi. Mert a törvények által megengedett szám, a 3, vagy még az 5 is megmarad-é jognak valamely egyházra nézve, a mikor a jelölő bizottságnak egyházmegyei része mást óhajtana az illető egyházba, mint maga az egyház. Nem egyszer láttuk már, hogy ez utóbbi nem jelöltetik; nem egy egyház érezte már e méltatlan eljárás súlyát és zúgolódott miatta, úgy hogy igazán csodálkozunk lehet azon, hogy komolyabb, veszélyesebb eredményeket nem szült ez, illetőleg meg nem valósult a többször felhangzott fenyegetés és nem tudhatjuk, vajjon népünk végzetlen türelmének, melyet különben, mint félelmet, a mindenfelől reá nehezedett hatalmi nyomás is eredményezhet, vagy az egyház és annak dolgai iránt való közönynek, vagy talán törvénytisztetének, melyet így is megőriz lelkében, vagy végre e három tényezőnek egyformán tulajdonítsuk-é e szerencsés kimenetelt! Hanem annyi bizonyos, hogy azt a népet, mely több-kevesebb zúgolódással ugyan, de mégis hordozza az állami súlyos terhek mellett az egyház fentartásának szintén nem könnyű terheit, nem lett volna szabad megfosztani szabad választási jogától.

Ezek alapján vélem azt, hogy: I., a midőn a zsinat a lelképásztorok működésében az igaz érdemet megjutalmazni akarja, lehetetlent akar; II., rosszul választotta ahhoz az eszközt, a módot a lelkészválasztásnál; mert III., következtelen eljárást tett, magasabb érdeket alacsonyabbnak rendeltén alá; IV., alkotmányellenesen járt el. **Nagy István.**

(Folyt. köv.)

Közügyeink.

Hajdú-nánási örömhango.

II.

Ujabb köszönő levél Soós Gáborhoz, a hánánási gymnasium Maecenásához.

Nagyságos Ur!

Gymnasiumunk nagy föltevője!

Vettük s e folyó 1889. évi január 14-én tartott egyháztanácsgyűlésünkben felolvastuk azon alapítványi oklevelet, a

mely ugyanezen év január 9 én lett Nagyságod által kiállítva és a melynek értelmében húszezer forint tétetett le s adatott át tényleg alapul arra, hogy ev. ref. gymnasiumunk egykor nyolcz osztályú főgymnasiummá emelkedhessék, — s az egyház és a hívek minden megterhelhetése nélkül ezen főgymnasiumnak kiadásai a kor igényeinek megfelelőleg fedezve legyenek.

Talán mondanunk is felesleges, hogy az alapítványi oklevél felolvasása minő hatást gyakorolt egyháztanácsunk minden egyes tagjának szíve és lelkére; a midőn ez újabb alapítvány ismét egy csalhatatlan eszközt adott az egyházat kormányzó testület kezébe a nevelés kérdésének megfejtésére; azon kérdés megfejtésére, mely, — miként egy francia író magát kifejezi: „a mai társadalomra élet- és halálkérdése, oly kérdés, melytől függ a jövő“ — és a midőn ninesen csak egy is közöttünk, ki teljesen át ne érezné, hogy — „csak a nevelés alapíthatja meg a valódi democratia uralmát az által, hogy minden polgárt felvilágosít és erkölcsileg megszilárdít“; ebben kell megoldását keresnünk a problémáknak, melyek bennünket foglalkoztatnak (Laboulaye) — s egyet ne értene a francia közoktatásügyi referensnek a képviselőkhöz intézett ama szavaival: „az iskola, ez a nép valódi kenyere!“ (1886. juniushó).

Az öröm és hála a legmélyebb tisztelet érzetével egyesülve dobogtatta s dobogtatja még most is szívünket! S bizony, ha nem találtunk kellő szavakat ez érzelmeknek tolmácsolására akkor, midőn Nagyságod harmincezer forintos alapítványával gymnasiumunk ötödik és hatodik osztályainak felállítását tette lehetővé: még kevésbé vagyunk képesek erre most, midőn oly alapítvány kezelésére méltóztatott módot és alkalmat adni, mely hű sáfarkodás és gondozás mellett nem csak arra nyujt biztos kilátást, hogy középtanodánk teljes gymnasiummá lehessen, hanem, hogy a mostani tanári fizetések is a munka és képzettséghez arányosítva emelkedjenek, s általában a kor kívánalmainak megfelelő berendezkedés megtörténhessék és pedig — mint már fentebb is megjegyeztük — a nélkül, hogy az egyházközségi tagok vállaira újabb megújabb terheket kellene rakni.

Nem rég az ideje, hogy pesti reformált főiskolánk egyik tanügyért buzgó tanára jelezte, miszerint „protestáns iskoláinknak manapság hatalmas versenytársakkal kell megküzdeniök; így, ha diadalmaskodni akarunk, hatalmas támaszra és az eddiginél jóval jelentékenyebb áldozatokra van szükség“. És mi belátva ezen szavaknak igazságát, a tűnődő aggodalom sötét borúja nehezült lelkünk egére középtanodánk jövőjét illetőleg! S már-már kétségbeestünk az iránt, hogy vajjon képesek leszünk-é az apáinkról reánk maradt eme szent örökséget oly támaszszal látni el, mely, — ha nem diadalmaskodtatja is a versenytársak felett, — legalább a teljes összeomlástól, a végmegsemmisüléstől megóvja.

És íme az isteni bölcs gondviselés. — miként már oly sokszor az évtizedek, sőt évszázadok leforgása alatt egyházunk életében, — most is megdicsőítette magát, midőn Nagyságod személyében egy háládatos gyermeket adott az alma maternek, ki szólott az erejében gyenge édes anyához: „Imhol a te fiad!“ s mit a pusztas szó nem adhatott annak, összegyűjtött vagyonának nagy részét nyujtotta által támaszul, hogy a kor igényeinek megfelelőleg nevelhesse minden későbbi gyermekeit is, s erő hiányában ne legyen kénytelen idegen dajkakézre bízni azokat épen akkor, midőn a leggondosabb édes anyai örkö-

désre van szükség, hogy a serdülő gyermekek veszedelmes lejtőre ne jussanak! És ime az isteni böles gondviselés, mely soha magát tanúbizonyság nélkül nem hagyta, adott nekünk Nagyságodban egy Mózeszt, a ki minket, a középiskolánk sorsa és jövője felett tűnődőket s az aggodalmak sivár pusztájában bolyongókat az ígéret földje felé vezessen, — s alapítványai által az élővíz forrásait nyissa fel az ez után szomjúhozó lelkek előtt!

E nagy és nemes tettet Nagyságodnak meghálálni mi eléggé nem tudjuk s viszonzásul azon sok jóért, melyet iskolánkkal alapítványai által tett, egyebet nem adhatunk, mint a legőszintébb köszönetet s azon ígéretet, hogy e feltett kincsünk felett örködni soha meg nem szününk, hogy az alapítványok hűséges gondozása által igyekszünk magunkat méltókká tenni, e valóban fejedelmi adományozásra teljes erővel törekszünk oda, hogy örök emlékezetben legyen Soós Gábor, városunknak, anyaszentegyházunknak emez igaz fia!

Fogadja Nagyságod, — még egyszer kérjük, — hálás köszönetünk ismételt megújítását.

H.-Nánás, 1889.

Az ev. ref. egyháztanács s annak nevében
alázatos szolgálói:

Névalíráások.

Quaerensnek.

I.

A feltett kérdés is mutatja, hogy egyházi törvényeinkben itt-ott némi hiány mutatkozik, mely aztán itt és ott önkénykedésre, esetleg a törvény szellemével ellenkező felfogásra s aztán ilyszerű eljárásra ad alkalmat.

Szerintem azon volt állásoktól elesett gondnokok — a jelzett körülmények közt — a presbyteri székben teljes joggal helyet foglalhatnak.

Gondnokság és presbyterség mindkettő — egyházi életünkben — egyenlő természetű, bizalmi állás. Az előbbi fontosabb, több felelőséggel járó, mint az utóbbi. Ha a gyülekezet többsége az eltöltött 3 év után — akármi okból — más pénztári és magtári gondnokot kíván választani: az előbbieket ez állást természetesen elvesztették; de a mely kevesebb számú választó közönség továbbra is meg akarná őket előbbi hivatalukban tartani, ha erre igen, nagyon természetes, hogy a csekélyebb jelentőségű s kevesebb felelőséggel járó presbyterségre még inkább kompetensnek tartja; és így az ő szavazatukat — egészen törvény- és józanészszerűleg — hozzá lehet, sőt kell is számítani azok szavazatához, a kik óhajtják, hogy ők már nem mint gondnokok, hanem mint presbyterek munkálkodjanak az egyházi ügyek vezetése körül.

Igy történt ez — p. o. tudtommal Szatmáron is választások alkalmával, így tettünk mi is hasonló esetben, hogy a gondnokságra nyert szavazat hozzá lett számítva a presbyterségre kapott szavazathoz. Alig is hiszem, hogy másként tenni méltányos és igazságos lenne!

Ez a rövid fejeletem, melyet a t. Szerkesztő úr becses lapjában tett felhívására — esetleg felhasználás végett — van szerencsém küldeni.

F.-Bánya, 1889. január 29.

Nagy Lajos,
ev. ref. lelkész.

II.

T. Szerkesztő úr!

Becses lapja közelebbi (4-ik) számában egy, az egyházi közigazgatás körébe tartozó ama kérdés tétetett fel hozzászólás s így tisztázás végett, vajjon: „azon egyén — ki úgy a kurátori, mint a presbyteri tisztségre külön-külön annyi szavazatot kapott, hogy az ekkép nyert szavazatok elégtelensége folytán — a törvény szerint — sem a gondnoki, sem az egyháztanácsosi hivatalra nem lehet kompetens: — az egyházgondnoki és kurátori tisztségekre esett egyesített szavazatok folytán (a szavazatok numerusánál fogva), tekinthető-e elválasztott egyháztanácsosnak?“

Nézetem szerint semmi szín alatt sem. Nem pedig azért, mert zsinati törvényünk 20. §-ára az „Utasításokban“ adott magyarázatban (lásd „Utasítások“ 5-dik lap) világosan különbség tétetik a presbyterium gondnok- és presbyter-tagjai között. Mindegyiket az egyházközségi tagok választják, de míg amaz, mint gondnok, — e tisztnél fogva, — tehát hivatalból, addig emez — mint egyháztanácsos — ilyenné választatása ténye után lett a presbyterium tagjává. Ugy, hogy — nézetem szerint, de a törvény szelleme szerint is — letelvén a gondnok hivataloskodásának ideje: ugyanez időben megszűnik presbyteri jogköre is, ha csak ennek gyakorlására — időközben történt külön megválasztatása folytán — jogot nem nyert. Vagyis más szavakkal: valamely egyháztag, gondnokká vagy presbyterré, egyenesen és kizárólag erre vagy amarra külön-külön nyert szavazatok többségével lehet.

Bihar-Diószegen, 1889. január 29.

Molnár János,
ev. reform. lelkész.

III.

Kedves Barátom!

Becses lapod folyó évi negyedik számának ujdonságai között egy kérdés van feltéve az egyházkormányzat köréből, s minthogy te azt a kérdést szerkesztői megjegyzésedben érdekesnek minősíted s az érdeklődőket e tárgyra vonatkozólag véleményeik beküldésére kéred: — nem állhatom meg, — bár lapodnak még sohasem írtam, — (Imé a kezdet; legyen gyakori folytatása. Szerk.), hogy e kérdéshez hozzá szólván, véleményemet el ne mondjam, — s ha felfogásommal a tied is találkozik, abban az esetben e sorok kiadására fel ne kérjelek.

Legyen szabad mindenekelőtt kijelentem Quaerenssel, a kérdés ösmeretlen t. beküldőjével szemben, hogy X. egyházközségben a dolog ilyen kimenetele (lásd 4-ik sz. 36. l.) s ebből kifolyólag ezen egyházkormányzati kérdésnek ily alakban történt feltevése a törvény idevonatkozó §-ainak kellő figyelemben nem tartása, vagy a mi még valószínűbb, azoknak helytelen értelmezéséből származott.

Jelesül: az „Egyházi törvények“ 25-ik §-a szerint a presbyterek semmiesetben sem 9, hanem 12 vagy esetleg 3 évre választatnak: mert minden 3 évben a presbyterium egynegyedrészre kisorsolandó levén, — az első 12 év betöltéig, — a most választottak is 3 év múltán sorshúzás útján kieshetnek s más érdemesekkel szemben elmellőztethetnek. A törvény szabta eljárás X. egyházban az lett volna, hogy először a presbyterium egynegyedrészre kisorsoltatván, a törvény 20-ik §-ának b)

pontja értelmében, az egyházközségi tagok szavazataival a presbyterium kiegészíttessék; az így megalakult új presbyterium a maga kebeléből, figyelembe véve a törvény 28 ik §-ának 13-ik pontját, pénz- és magtári gondnokot választott volna; — még pedig azt sem, mint a kérdés t. felvetője mondja, „a törvény rendelkezései szerint 3 évre“, hanem a 141. § értelmét ide alkalmazva, az egyházközség által belkörüleg meghatározott időtartamra. A fenti kérdésből pedig látszik, hogy X. egyházban az egyházközségi gyűlés tagjai megválasztották előbb a pénz- és magtári gondnokokat, aztán a kisorsolt presbyterek helyébe is az újabbakat; annyival inkább lehet erre következtetni, mert ha nem így jártak volna el, bizonyára nem tenné fel Quaerens ezen kérdést: „hogya a gondnokságra nyert szavazatok — a mennyiben ezek a presbyteri szavazatokkal egyenrangúaknak látszanak — lehet-e a presbyteri szavazatokhoz hozzá számítani“? Világos tehát e kérdés feltevéséből, hogy X. egyházban a törvény nem vétetett figyelembe; mert a 20. § b) pontja az egyházközség hatáskörébe zárja a presbyterek és egyházközségi gondnokok választását; — de a számadó, építető (magtáriról nem beszél a törvény) gondnokot, pénztárnokot stb. a 28. §. 13. pontja értelmében a presbyterium a maga kebeléből választja vagy nevezi ki. Ezek szerint tehát a presbyterségre és pénz- vagy magtári gondnokságra adott szavazatok, mint nem egyenrangúak — mert más testületnek s legnagyobb részben más egyéneknek szavazatai — össze nem számíthatók. Azonban feltéve, de meg nem engedve, hogy úgy a presbytereket, mint a pénz- és magtárnokokat az egyházi közgyűlés választja, akkor sem lehet a szavazatokat összeszámítani; hiszen így — hasonlattal élve — az is megtörténhetnék, hogy valaki egyházmegyei tanácsbíró-ságra nyer 12, jegyzőségre 10 szavazatot, szavazatai mint egyenrangúak összeszámíttatván, általános többséggel tanácsbírónak mondatnék ki.

Ez az én véleményem e tárgyban, ha valaki helyesebben ítél, előtte készséggel és szerényen meghajlom.

Batiz, 1889. január 29.

Hajdú Zsigmond,
ev. reform. lelkész.

Irodalom.

Közönséges számtan középiskolák számára. Készítették Békésy Gyula kir. tankerületi főigazgató és Illés Gyula főgymn. tanár. I. Füzet. A középiskolák első osztálya számára. Budapest, 1889. Hornyánszky Viktor akadémiai könyvkereskedő kiadása.

(Vége.)

A II-ik fejezet címe: A négy számolási alpművelet. Itt a 12-ik §-ban az összeadás először igen szépen lépésekkel adva, tehát érzékelhetőleg van feltüntetve oly módon, hogy az összeadás fogalma a számlálásra van visszavive, azután a fejbeli, majd az írásbeli összeadás módozatai vannak következetesen keresztülvive, csak az összeadás jele (+) nem egészen helyesen van akként megmagyarázva, hogy latinosan: plus, e helyett latinul: plus. Ellenben helyes és az előbbi módszernek természetes következménye, hogy már itt az egész számok összeadásával együttesen tárgyalatik a tizedestörtek összeadása.

A 13-ik §-ban épen ilyen módon tárgyalatik a kivonás is, a hol igen helyesen meg van különböztetve a tulajdonképeni kivonás a pótlás által való kivonástól és mindkét mód szabatosan van keresztülvive és alkalmas példákön bemutatva.

A 14. és 16-ik §-okban (15. §. nincs*) a szorzás tárgyalatik, az előbbi következetes módon az egész és tizedestörtek szorzása együtt feltüntetvén, hogy mi különbség van összeadás és szorozás között, a hol végső következményképen kimondatik, hogy: „Akár egész számokat szorozunk egymással, akár vannak tizedestört részek is a szorzótársakban, a szorzást egy és ugyanazon módon végezzük, t. i. a szorzó számjegyeivel egyenként szorozunk, vigyázva arra, hogy az egyes részletszorzatokat kellőképen írjuk egymás alá; ha tizedestört részekkel is van dolgunk, akkor azonfelül még a tizedes pontot akképen teszszük fel a végleges szorzatban, hogy ezáltal annyi legyen benne a tizedes számjegy, mint a szorzótársakban együtt véve.“

A 17., 18. és 19-ik §-okban az osztás tárgyalatik lépésekből alkotott jelképekkel is feltüntetvén, hogy mi különbség van az osztás és kivonás között. Az egészek és tizedestörtek együttes osztása itt is szépen keresztül van vize, mivel az osztásnál csak az a fődolog, hogy a hányados első számjegyének rendjét állapítsuk meg, mit az osztandó első vagy első két számjegyének az osztó első számjegyével való osztása útján könnyen elérhetünk, minthogy azonban egészek között, vagy tizedestört és egész között mégis egyszerűbb az osztást végezni, mint tizedestört és tizedestört között, azért célszerűbb úgy járni el, hogy az osztóból a tizedestörtet előbb elenyésztetjük s azután osztunk, mi célból előbb mind az osztót, mind az osztandót meg kell szorozni 10-zel, 100-zal vagy 1000-rel stb., hogy ezáltal az osztóból a tizedes számjegyek kienyészzenek.

A 20-ik §-ban a kijelölt osztat vagy osztási hányados tulajdonságai, a 21-ik §-ban pedig a számok oszthatósága van nagy alaposággal és bő részletességgel tárgyalva. Itt szabatosan meg van határozva a törzsszám és összetett szám, osztó és többszörös fogalma; elő vannak adva és példákön bemutatva az oszthatóság ismertető jelei, továbbá a törzstényezőkre (szorzókra) való felbontás, valamint a legkisebb közös többszörös kikeresésének módja, csak a legnagyobb közös osztó fogalma és felkeresési módja hiányzik, mi véleményem szerint hiba.

A III-ik fejezet szól a közönséges törtekről, a hol a 22-ik §-ban a körlapból kiindulva, annak egyenlő részekre való osztása által épen oly szép rendben van a törtek fogalma kifejtve, mint az I-ső fejezetben a koczkából kiindulva a tízes számrendszeré. A 23-ik §-ban a törtszámok szokott felosztása, a 24-ik §-ban az áltört átalakítása vegyes számmá és viszont a szokott módokon tárgyalatik. A 25-ik §-ban szépen kapcsolatba hozatik a tört fogalma a 20-ik §-ban már tárgyalt, kijelölt osztat fogalmával; ez azért helyes és igen fontos, mert ezen alapon természetes következtetési módon igen könnyű szerrel meg lehet majd később a tanulókkal a viszony fogalmát értetni, mely szintén nem egyéb, mint kijelölt osztat, mit különben röviden már itt meg lehetett volna érinteni. Ezután áttér ezen §. a törtek alakjának és értékének változtatására, három esetben tárgyalván azt, u. m. a) ha csak a nevező változik, b) ha csak a számláló változik és c) ha a számláló és nevező együttesen változik; általában mindenütt a természetes logikai rendszer tűnik fel. A 26-ik és 27-ik §-okban a tört rövidítése, új nevezőre változtatása és több törtnek közös nevezőre hozása tárgyalatik igen helyesen és rendszeresen.

A 28-ik és 29-ik §-okban a törtek összeadása és kivonása

*) Valószínűleg „A különböző tízes egységek egymással való szorzatai“ című cikk mellől maradt ki sajtóhiba folytán. V. A.)

tárgyalatik és pedig először az egyenlő nevezőjű törtek, azután a különböző nevezőjű törtek összeadása. Első sorban ki van mutatva, hogy valamint az egész számoknál csak egynemű mennyiségeket lehet összeadni vagy kivonni, úgy a törtek is csak akkor adhatók össze, vagy vonhatók ki egymásból, ha egynevűek, vagyis közös nevezővel bírnak, a mikor is csak a számlálók között kell az összeadást, vagy kivonást végezni és az eredmény alá írni a közös nevezőt; azután ki van mutatva az előbbiek következményeképen, hogy a különböző nevezőjű törteket csak akkor adhatjuk össze, vagy vonhatjuk ki egymásból, ha előbb közös nevezőre hozzuk azokat, mit a 27-ik §-ban végzett módon végezhetünk.

A 30-ik §-ban a törtek szorzása és a 31-ik §-ban a törtek osztása tárgyalatik. Mindkét műveletnél a következő három esetre van szorítva az eljárás: a) törtszám szorzása vagy osztása egész számmal, b) egész szám szorzása vagy osztása törttel és c) törtszám szorzása vagy osztása törttel, mi tökéletesen elégséges és helyes, miután azon esetek, midőn vegyes számot egészszel vagy törttel és viszont kell szorozni vagy osztani, itt már annál fogva feleslegessé vált, mivel előbb teljes rendszerben elő van adva, hogy miként kell a vegyes törtet áltörtté és viszont átalakítani s így a vegyes számot egyik műveletnél sem szükséges szerepeltetni. A 32-ik §-ban a törtek átalakítása tizedestörtekké és viszont van tárgyalva. Itt különös súlyt fektetnek szerzők arra, hogy már most biztos fogalmat nyujtsanak a tanulóknak a véges és végtelen tizedestörtekről s különösen ez utóbbiak fontosságáról, a miért is igen találó példákön tüntetik fel a különbséget a tiszta szakaszos, vegyes szakaszos és nem ismétlődő végtelen tizedestörtek között, valamint megmutatják, hogy miként lehet mind ezen tizedestörteket vagy pontosan, vagy legalább megközelítőleg közönséges törtekké alakítani. Végre a 33-ik §-ban az időszámítás tárgyalatik igen helyesen, bár talán egy kissé röviden; hasonlót mondhatnák a közönséges törtekről szóló szakaszról is, ha azt a tízes számrendszer szigorú kifejtési módszeréhez hasonlítom, de azért e tömörség nem megy a könnyen érthetőség rovására.

Az egész tankönyvben felhozott példákra nézve még azt kell megjegyezmem, hogy azok mind tapintatosan vannak választva, csak egy pár helyen találhatók — valószínűleg sajtóhibából eredőleg — olyan esetek, midőn ugyanazon távolság mérésszámának számadatai nem egyeznek meg és egy pár helyen a számítási műveletek eredményei nem helyesek.

A mi a tankönyv nyelvezetét illeti, az tiszta magyaros és nagyon meglátszik, hogy szakértő egyének által, nem valami külföldi munka után átdolgozva, hanem önállóan átgondolva íratott.

A használt módszer a leghelyesebb, különösen ezen színvonalon, mert természetes logikai módszer, mely mindent megmagyaráz és mindenről meggyőz. Az előadás világos és szabatos, a mennyiben sem többet, sem kevesebbet nem mond, mint a mennyi épen szükséges, tehát mondhatnánk: matematikus, és ez igen fontos dolog, mert a mennyiségtannak már ezen fokán szükséges a tanulókat pontosságra, rendre szoktatni s megóvni a túláradozástól, mi nemcsak a mennyiségtanban, de egyéb tárgyban is kívánatos.

Ezek után örömmel jelezhetem, hogy ezen tankönyv a legújabb kibocsátott középiskolai tanterv kívánalmainak teljesen megfelelően, a fentebbiek szerint középiskoláinkban valóban hézagot pótol és ajánlom is szaktársaim figyelmébe, hogy

igyekezzenek azt tankönyvül minél előbb bevenni, mi bizonnyára ösztönözni fogja szerzőket arra, hogy ezen első füzet után a másodikat, harmadikat stb. minél előbb kiadni igyekezzenek, mi a legnagyobb mértékben óhajtható volna.

H.-M.-Vásárhely.

Varga Antal,
főgymnasiumi tanár.

Magyar nyelvtörténeti szótár. Szerkesztik Szarvas Gábor és Simonyi Zsigmond. Kiadja Hornyánszky Viktor. Az első kötet IV-ik füzete jelent meg közelebb s fekszik előttünk e nagyfontosságú vállalatból, a „danolgat“ szótól az „enged“ szóig. Egy füzet ára 1 frt. Ajánljuk e nagy utánjárással és mély szaktanulmányával szerkesztett vállalatot az érdeklődők szíves figyelmébe.

Az egyházi közigazgatás kézikönyve című nagy munkából, mely összes egyházaink közigazgatását és a felekezeti iskolajogot mai érvényében tárgyalja, megjelent az I—XII. és 1—517 lapra terjedő első kötet. A kézikönyv szerzője Eötvös Károly Lajos kir. tanfelügyelő, kiadója Hornyánszky Viktor akad. könyvkereskedő, kinek sajtója tiszta nyomásban, csínesan állította ki a füzetekben megjelenő művet. A Bevezetést írta Beöthy Zsigmond kir. ítélőtáblai ny. tanácselnök és főrendiházi tag, ki e könyvet „olyannak tekintti, mint egy rendezett park erdőségét, melynek egyes fái természetök és alakjukban különböznek ugyan egymástól, de összeségükben a rendszer összhangú szépségét képezik“. Annyi bizonyos, hogy még így rendszerbe foglalva, így összegyűjtve nem volt egyházaink közigazgatásának ezer meg ezer ága-boga, mely együtt hatásában közjogunknak is jelentékeny részét alkotja s a magánjogi érdekeket is számtalan ponton érinti. Ez és a különböző egyházaink közigazgatásának egymásra vonatkozása és kölcsönös mély hatása emeli jelentőségét a munkának, mely először tárgyalja együttesen hazai egyházaink különfejtett igazgatási jogát. Hogy mily rengeteg anyag s mily adathalmaz várt ily rendszeres földolgozásra, mutatja az idézetek, hivatkozások és utalások száma: több mint 800 törvény, kir. leirat, kormányrendelet, zsinati szabályzat, főpásztori körrendelet stb. szolgáltatott tételes adatot a kézikönyv első kötetéhez. A beosztás következő. A Bevezetésben közéletünk kitűnősége, Beöthy Zsigmond, az állam és egyház között való viszonyról és arról értekezik, mennyire szükséges a különböző hitfelekezeti egyházi intézményekre vonatkozó törvények pontos és lelkiismeretes adminisztratív végrehajtása. E figyelemre méltó komoly intés után az I. könyv három része 22 fejezetben a hatóságokról szól; különös érdeklődéssel bírhat a katolikusokra az erdélyi püspöki megye autonóm kormányzásának tüzetes ismertetése. A II. könyv öt része 16 fejezetben a lelkészi hivatal teendőit tárgyalja. A III. könyv a házasság s törvénykezés sokféle ágazó szabályait sorolja három részben és 6 fejezetben föl. A IV. könyv négy része s 17 fejezete a lelkészi és főpapi javadalmak meghatározásával foglalkozik. Az V. könyv az egyháziak hagyatékát tárgyalja. A még ezután megjelenendő Függelék az időközben fölmerült vagy földejtett változtatások és a legújabb rendeletek közlésére van fentartva. Végre a nagy mű használatát, kezelését fölötte megkönnyíti az „Idézetek, hivatkozások, utalások“ című fejezet és a kimerítő „Betűrendes Tárgymutató“. Az Egyházi Közigazgatás Kézikönyve anyagának minden czélzatosság és elfogultság nélküli tárgyalása

mellett is kétségtelenné teszi amaz érdekes, állami fejlődésünknek egyházi életünkre kiváló közjogi befolyását igazoló tényét, hogy „Magyarország összes egyházainak közigazgatása úgy köz-, mint egyházi tekintetben, és nemcsak egymáshoz viszonyítva, de a külföldi testvéregyházak hatalommegosztási irányelveit, kormányzási formáit, eljárási módozatait tekintve is: önálló alakulatokra vezetett. A magyar nemzeti szellem minden egyház institutióit áthatotta, minden egyházban specialis magyar közigazgatást teremtett“. Az egyházi és politikai közigazgatás minden fokán nélkülözhetlen kézikönyv megrendelési ára a második kötettel s a még megjelenő füzetek portómentes postai szétküldésével 6 frt; egy füzet ára 30 kr, az első kötet bekötési táblája 40 kr. A megrendelők a II. kötettel ingyenes mellékletül egy gondosan szerkesztett, díszes kivitelű, sok színben nyomott nagy Egyházi Közigazgatási Térképet is kapnak. Figyelemmel kísértük a rengeteg előmunkát igényelt első kötet egyes füzeteit. Mondhatjuk, hogy e mű megérdemli a legszélesebb körű pártfogást. Ajánljuk azt úgy egyházi, mint világi férfaink figyelmébe.

Különfélék.

Debreczeni ev. ref. egyház és a tiszántúli egyházkerület gyászja RUDOLF trónörökösért.

Midőn a trónörökös váratlan, s az egész birodalmat és ebben magyar hazánkat is oly mélyen lesújtó gyászos halálának híre városunkba is eljutott, főtisztelétű Révész Bálint püspök úr azonnal megtette az intézkedéseket arra nézve, hogy osztozván a megrendítő gyászban; részvétünket mintegy bejelentsük. A gyászlobogók kitűzése s az evang. reform. templomok tornyai összes harangjainak meghúzatása felől való intézkedésre a debreczeni egyház főgondnokát, Szűcs István urat kérte fel. Majd köztudomásra hozatván, hogy Debreczen közönsége a fájdalomban való részvétét a temetés után való napon tartandó gyászistenisztelet alkalmával óhajtja leróvni, maga helyett fölkérte Könyves Tóth Kálmán ragyogó tollú s ékes nyelvű lelkészünket, hogy legyen tolmácsa a minket porig sujtó fájdalomnak. A tanárkarok s tanuló ifjúság meghívására Liszka Nándor akad. igazgató, az énekkar kirendelése iránt való intézkedésre pedig Balogh Ferencz felügyelő tanár urak kérettek föl. Az esperes urakhoz utólag ment felhívás, hogy az egyházkerület összes templomaiban, f. hó 26-án gyászimádság tartása tárgyában intézkedjenek, bár ez már többhelyen minden felsőbb intézkedés nélkül is megtörtént. Méltó volt mindezen intézkedés az elhunyt trónörököshöz. Nem volt még a Habsburg uralkodó házból király vagy főherceg, ki oly tisztán, tökéletesen jól beszélt volna magyarul, mint az elhunyt; magyar történelmünk nem ismer olyan trónon ült királyt, vagy trónra hívott királyfit, ki úgy, oly ragyogó tollal írt volna magyarul, mint az elhunyt Rudolf. Nemzetünk édes reménye tétetett f. hó 5-én sírba a bécsi kapuczinusok templomának sírboltjába, őseinek porló hamvai mellé. Legyen könnyű a nagy halott síri álma!

Egyházkerületi tanügyi bizottsági gyűlés. F. hó 6-án tartott meg debreczeni főiskolánk kisebb tanácstermében az egyházkerületi tanügyi bizottság gyűlése. Vályi János főgondnok úr megnyitván a gyűlést, jelezte, hogy főtsz. püspök úr nem jelenhetvén meg a gyűlésen, helyette Kiss Áron esperes

úr foglalja el az egyik elnöki széket. Jelen voltak a gyűlésen a már említett elnökökön kívül Székely Károly, Szeremley József, Fráter Imre, György Endre, Szűcs István, Némethy Lajos, Kiss Albert, Könyves Tóth Kálmán, Beke Mihály urak és a főiskolai rendes tanárok. A gyűlés tárgyai a következők voltak. 1. Nagy Pál tanár helyettesítése miképen történt? a tanszék betöltésére nézve a további teendők megállapítása. 2. Gymnasiumi tanárok és a tanár-könyvtárnok kötelezhető óraszámairól küldöttségi vélemény. 3. Főiskolai orvos teendői ügyében tanárkari javaslat. 4. Tanári vizsgát a hittanszaki pályát végzett ifjak miképen tehetnek, e tárgyban a miniszteri leíratra a tanárkar véleménye. 5. Theologusok neveléstani oktatása ügyében tanárkari vélemény. 6. Jogi semináriumok tárgyában tanárkari vélemény. 7. Theologiai magántanárság ügyében javaslat. 8. Dr. Balkányi Miklós 500 frtos alapítványát beküldötte. Néhai Nagy Pál tanszékére pályázat hirdettetik. Az első tárgyakkal kapcsolatban tárgyalatott a gymnasium jövő évi berendezésének, a párhuzamos osztályok kérdésének ügye. A gymnasiumi tanárkarnak a jövő évi berendezésre vonatkozó javaslata egy, a tanügyi bizottság, a gazdasági tanács és a főgymnasiumi tanárkar kebeléből összeállítandó vegyes bizottságnak adatott ki, hogy a szellemi és anyagi szempontok kellő kombinálásával e tárgyban indokolt javaslatot terjeszzen a tavaszi egyházker. közgyűlés előtt összehívandó tanügyi bizottsághoz. Hosszabb ideig tartó eszmecsere fejlett ki a végzett hittanhallgatók tanárképesítése ügyében érkezett ismeretes leírát tárgyában. Elfogadtatott a tanári kar azon indokolt véleménye, hogy kéressék föl a miniszter, hogy a hittanszaki pályát végzett ifjak ne, a mint a miniszter tervezi, két, hanem egy évi egyetemi hallgatás után bocsáttassanak tanári vizsgára. Különben az ügy a konventhez javasoltatik áttetetni. A tanügyi bizottság a tanárkarok előterjesztéseit minden pontban elfogadta s az egyházkerületi közgyűléshez fölterjesztetni rendelte.

Lelkészjelölés. A felső-szabolcsi ev. ref. egyházmegyébe kebeleztet nagyhalászi első osztályú egyház lelkészi állomására f. év febr. 5-ikén, Nyiregyházán a következők jelöltettek: Nagymáté Albert kislétai, Vas Mihály gégenyi, Rácz Gyula thuzséri, Marton Gyula mihálydii, Porzsolt Adám tiszaszentmártoni lelkészek.

Fölvívás. Kedves barátaim, kik az 1879-ik év június havában velem együtt végeztétek be a theologiai tanfolyamot: arra való szíves figyelmeztetésem mellett, hogy a kezeim között levő eredeti okmány szerint 10 éves találkozóra köteleztük volt magunkat: ezennel fölvívlak benneteket, hogy — a kik még Isten jóvoltából élünk és élendünk — a f. 1889-ik év október havi debreczeni vásár vasárnapján reggeli 9 órakor a főisk. szénior szobájában, tett fogadásunkhoz képest jelenjünk meg. A viszontlátás édes-kedves reményében, a viszontlátásig — Isten veletek! Majtis, 1889. február 6. Hű barátotok F. Varga Lajos. (Kérem egyházi lapjainkat: legyenek szívesek átvenni e fölvívást. F. V. L.)

Köszönet és nyilvános nyugtázás. A Szatmár-németi ev. ref. gymnasium fentartó testülete, főtisztelétű és méltóságos Révész Rálint püspök úr meleg ajánlata kíséretében, az 1888-ik év elején egy, „Kiáltó szó“ címet viselő adakozásra fölvívást bocsátott ki s juttatott el a hazai protestáns

nagyobb gyülekezetekhez és jobb módú hitrokonokhoz, hogy a gondjai alatt álló intézetet a VII-ik és VIII-ik osztálylyal betetőzve kiegészíthesse. Az ezen fölhívás folytán hozzám küldött adományok kézhezvételét köszönet mellett nyugtáztam ugyan a nemes keblű adakozóknak egyházanként és egyénenként, de tekintettel a kezeimen keresztül ment összeg nagyságára, magam iránt mellőzhetlen, — az adakozók iránt pedig kedves kötelességemnek ismerem, protestáns közönségünk színe előtt is kifejezni a támogatott intézet fentartó testülete részéről a hálás köszönetet, — és nyilvánosan is nyugtázni a vett adományokat. Ehhez képest az 1888-ik év elejétől fogva annak végeig a fentjelzett célél előmozdításához járultak: 2000 frttal: A debreczeni ev. ref. egyház. 1000 frttal: Gróf Kun Kocsárd Hunyadm. algyógyi birtokos főúr. 300 frttal: Gr. Károlyi Tiborné szül. Gr. Degenfeld Schomberg Emma, Bárány Podmaniczky Gézáné szül. Gr. Degenfeld Schomberg Berta. 200 frttal: Özv. Hegyi Mihályné Debreczenből. 104 frttal: Lítteczky Endre Szatmáron. 100 frttal: Vértessy Lajos és neje Bányay Eszter Debreczenből, szentesi ev. ref. egyház, Böszörményi Róza Debreczenből, Pásztay Ferencz Beregszászról, Varga Antal Szatmáron, Keresztes András Szatmáron. 85 frt 50 krral: szeghalomi ev. ref. egyház. 56 frttal: Hódmező-vásárhelyi ev. ref. egyház. 50 frttal: Ruprecht Antal Sopronból, Maróthy Sándor Gacsályból, Fényes Lázár Csokajból, Domokos Lajos Szatmáron, özv. Kecskés Vinczéné Tisza-Berekről, névtelenül küldetett Debreczenből, Gelléri Szabó János Budapestről, Márk Endre Debreczenből. 44 frt 66 krral: szatmármegyei tanuló ifjak csengeri mulatság jövedelmeként. 37 frt 39 krral: A szatmári kerületi szolgabírói járásból több község B. Kovách Jenő főszolgabíró útján. 20 frttal: id. Nágel Vilmos Kunágotáról, nagy-kőrösi ev. ref. egyház, Csanak József Debreczenből, czeglédi ev. ref. egyház, Gál Péter Sárközről, Borsos Benő Szatmáron. 18 frt 40 krral: Csató János alsó-fehérmegyei alispán. 17 frttal: Sárközy Béla Csurgóról. 15 frttal: Fráter Elek Tyukodról (korábbi 10 frton felyül), szegedi ev. ref. egyház, hajdú-szoboszlói ev. ref. egyház. 11 frt 42 krral: szikszói ev. ref. egyház. 10 frttal: Nágel Henrik Kunágotáról, id. Bod Sándor Vajdaszent-Ivánról, Bóth Tamás Ásgútról, Molnár Endre Nádudvarról, győri ágostai hitv. egyház, miskolci takarékgazdasági egyesület, Lévay Lajos Sárkeresztúrról, Vecsey Viktor Debreczenből, Horváth János Rima-Szombatból, derecskei ev. ref. egyház, m.-vásárhelyi ev. ref. egyház, Ármós Bálint Debreczenből, Ritoók Zsigmond Nagy-Váradról, Miskolczy Lajos Álmosdról, nagyváradi ev. ref. egyház, rimaszombati ev. ref. egyház, Antal Kristóf Szatmáron (korábbi 100 frton felyül), Steiger Gyula Budapestről, Maszalovics János Szatmáron. 9 frt 38 krral: Gönczy László Nagy-Bégányból. 8 frt 90 krral: nádudvari ev. ref. egyház. 8 frt 10 krral: biai ev. ref. egyház. 7 frttal: Kálmán László Püspökladányból. 6 frttal: tiszadobi ev. ref. egyház, Gárdos János Budapestről, Borsos Sándor Kolozsról. 5 frttal: Berecz Ábel Sopronból, Kovács Ferencz Losoncra, Ruprecht Lajos Sajtos-Kálról, Kenessey Mária Veszprémből, búcsi ev. ref. egyház, Felföldy Elek Maros-Ludasról, kabai ev. ref. egyház, Várady Gyula Munkácsról, Galgóczy Pál Balozsérrel, Lomniczy Vilmos Lőcséről, Balmaz-újvárosi ev. ref. magyar egyház, szikszói ev. reform. egyház énekkara, bojti ev. ref. egyház, Bartha Sándor Hódmező-Vásárhelyről,

újfahértói ev. ref. egyház, szováthi ev. ref. egyház, Tabajdi Lajos Szatmáron (korábbi 75 frton felyül), Dr. Rexa Pál Budapestről, Várady Károly Budapestről, Nyáry József Nyiregyházaról, Bárány Salmen Jenő Budapestről, büd-szentmihályi ev. ref. egyház. 4 frttal: Papp János Hidvég-Ardóról. 3 frt 50 krral: nagybányai ev. ref. egyházmegye gyülekezetei. 3 frt 20 krral: kézdi-vásárhelyi ev. ref. egyház. 3 frt 04 krral: tiszagyereki ev. ref. egyház. 3 frttal: rittbergi ev. ref. egyház, pacséri ev. ref. egyház, Dr. Batizy Endre Nagyszőlősről, Boda János Kunágotáról, füzes-gyarmati ev. ref. egyház. 2 frt 50 krral: aszalói ev. ref. egyház. 2 frttal: Léhner Sándor Marczaliból, pocsjai ev. ref. egyház, fogarasi ev. ref. egyház, sárkeresztúri ev. ref. egyház, Oroszi Miklós Surányból, Hegedűs Zsigmond Makóról, Szűcs Sámuel Miskolczról, Dr. Töpler Károly Sopronból, tiszacsegei ev. ref. egyház, Bay Sándor Álmosdról, pelsőczi ev. ref. egyház, Veres Sámuel Szesztőrről, Benedikty József Békésről. 1 frt 94 krral: Nagy Sándor Kálló-Semjénből. 1 frt 45 krral: nemes dömölki ág. hitv. egyház. 1 frttal: újfazokasvarsándi ev. ref. egyház, pátkai ev. ref. egyház, Kiss Ferencz Mező-Kovácsházáról, Koczó Károly Ménes-Gyorokról, magyarói ev. ref. egyház, Fényes Imre Álmosdról, Kerekes Zsigmond Szatmáron (korábbi 3 frton felyül), Tokaji Nagy Lajos Budapestről, hajdúbagosi ev. ref. egyház, Kesztenbaum Benő Szatmáron. A gymnasium kiegészítésére összegyűjtött alap 1888. decz. 31-ikén teszen: 54,529 frt 83 krt. Miután e célra — melynek valószínűsége 85 ezer frt összehozatalát teszi nélkülözhetlenül szükségessé — az adományok a beállott újjévvvel is folytonfolynak: a további adományokról való nyilvános elszámolásnak ez év folyamán, vagy ennek végén leendő közzétételére. már most fölkérem protestáns egyházi lapjaink mélyen tisztelt szerkesztősegeit. Szatmáron, 1889. januárhó. Tabajdi Lajos, ev. ref. lelkész, mint az alapgyűjtő bizottság elnöke.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉS.

Pályázat.

A tiszántúli ev. ref. egyházkerületben, az érmelléki egyházmegyéhez tartozó, Apát-keresztúri egyház lelkészi állomására: pályázat hirdettetik.

Ezen állomás évi jövedelme: pénz, szántóföld, kaszáló, termény és tűzifailletmény, palástdíjakból, 320 forintra számítható; és így 4-ik osztályba tartozik.

A felszerelt kérvények, folyó hó 28-ik napjáig, Ér-Mihályfalvára, nt. Szőke János esperes úrhoz küldendők.

Kelt Debreczenben, 1889. febr. 7.

Révész Bálint,
püspök.